

Τα κυριότερα σημεία του Πορφύριου στο «Κατά χριστιανών»

A

Το «Κατά χριστιανών» είναι ένα έργο του νεοπλατωνικού φιλόσοφου Πορφύριου, που γράφτηκε κατά το δεύτερο ήμισυ του τρίτου αιώνας. Αποτελούνταν από 15 βιβλία (ή κεφάλαια) και ασκούσε κριτική στον Χριστιανισμό. Η χριστιανική Εκκλησία επιστράτευσε αρκετούς από τους εκκλησιαστικούς συγγραφείς της, ώστε να αναιρέσουν τα γραφόμενα. Τα κείμενα αυτά του Πορφύριου ρίχτηκαν στην πυρά μετά από αυτοκρατορική εντολή το 448, επί συμβασιλείας Θεοδοσίου του Μικρού και του Βαλεντινιανού. Το διάταγμα αυτό, το οποίο περιλήφθηκε στα «Βασιλικά» επί εποχής Λέοντος ΣΤ΄ τον 9ο αιώνα, έχει ως εξής:

Διατάζουμε όλα όσα έγραψε ο Πορφύριος, οδηγούμενος από τη μανία του, ή όποιος άλλος, ενάντια στην ευσεβή θρησκεία των χριστιανών, σε οποιοδήποτε την κατοχή κι αν βρίσκονται, να παραδοθούν στην πυρά. Σκοπός μας είναι όλα τα βιβλία που κινούν την οργή του Θεού και βλάπτουν τις ψυχές να μη φθάσουν καν στα αφτιά των ανθρώπων.

Σήμερα δεν έχουμε το έργο αυτό. Μόνο αποσπάσματα σε παραθέματα διάφορων εκκλησιαστικών συγγραφέων. Το περίεργο είναι ότι δεν διασώθηκαν ούτε τα απαντητικά χριστιανικά έργα, πράγμα που κάνει αμφίβολο το αν πράγματι οι χριστιανοί ήταν σε θέση να απαντήσουν ικανοποιητικά. Το υγιές θα ήταν να υπάρχουν τα κείμενα και των δύο πλευρών για να μπορεί να γίνει η σύγκριση. Κάποιοι εκκλησιαστικοί παράγοντες, προφανώς, δεν ήθελαν να σωθεί ούτε ο λόγος του Πορφύριου, αλλά ούτε ο ελλιπής χριστιανικός αντίλογος. Άλλωστε, είναι ξεκάθαρο από το ίδιο το διάταγμα που παρατέθηκε, ότι η πολιτική εξουσία δεν ήθελε κατά κανένα τρόπο ούτε καν να φτάσει στα αφτιά των ανθρώπων η κριτική της νέας θρησκείας. Τα σωζόμενα αποσπάσματα είναι περίπου 124, στα οποία έμμεσα μας παραδίδονται κάποια από τα επιχειρήματα του Πορφύριου. Και αυτό,

χάρη στην εργασία του φιλελεύθερου θεολόγου A. Harnack, το 1916 στο πανεπιστήμιο του Βερολίνου .

B

Ο Πορφύριος θεωρεί ότι όσοι ασπάστηκαν την νέα θρησκεία «*δυσσεβείς αν είνε και άθεοι*», και «*των πατρίων εθών αποστάντες*». Άφησαν τα πατροπαράδοτά τους και έγιναν ζηλωτές των «*παρά πάσι διαβεβλημένων ιουδαϊκών μυθολογημάτων*». Επίσης, οι χριστιανοί, προσπαθώντας να μίξουν ελληνικά και ιουδαϊκά, τελικά «*καινήν τινά και ερήμην ανοδίαν εαυτοίς συντεμεί, μήτε τα Ελλήνων μήτε τα Ιουδαίων φυλάττουσαν*». Δηλαδή, το αποτέλεσμα είναι κάτι που δεν έχει σχέση με τον Ελληνισμό αλλά ούτε με τον Ιουδαϊσμό ([απόσπασμα 1](#)). Εδώ, έχουμε τις πρώτες αρχαιότερες αναφορές ότι οι χριστιανοί **διαστρέβλωσαν** την ιουδαϊκή ερμηνευτική παράδοση των Γραφών. Με αυτήν την θέση συμφωνεί η σύγχρονη κριτική έρευνα, κάτι που προσδίδει **κύρος** στην επιχειρηματολογία του Πορφύριου. Και δεν είναι το μόνο σημείο, όπως θα δούμε και παρακάτω. Αλλά, και [στο απόσπασμα 39](#) αναφέρονται παρόμοιες θέσεις. Οι χριστιανοί «*επ' εξηγήσεις ετράποντο ασυγκλώστους (ασύνδετες) και αναρμόστους τοις γεγραμμένοις (άσχετες προς ό,τι έχει γραφτεί)*». Ότι «*επάγουσιν εξηγήσεις*», ερμηνεύοντας όπως θέλουν τον Μωυσή.

Γ

Ενδιαφέρον έχει και η θέση του περί του μονοθεϊσμού των Ιουδαίων. Ο Πορφύριος υποστηρίζει ότι μέσα από τις ιουδαϊκές γραφές φαίνεται αυτό που λέμε «*ενοθεϊσμός*» και ο οποίος περισσότερο κλίνει προς τον πολυθεϊσμό παρά στον αυστηρό μονοθεϊσμό ([απόσπασμα 78](#)).

Κατά τον ενοθεϊσμό, έχουμε την ύπαρξη ενός αγέννητου θεού και την ταυτόχρονη ύπαρξη άλλων γεννητών θεϊκών οντοτήτων ή θεών. Αυτό, κατά βάση, ήταν και το αρχαίο σκεπτικό όσων δέχονταν το θείο. Πρώτα, ο αγέννητος θεός, έπειτα οι γεννητοί θεοί, οι θεοί της πόλης, οι δαίμονες, οι ήρωες, και οι κοινοί θνητοί. Κατά την πρώτη εντολή του Δεκαλόγου, ο Θεός υποτίθεται ότι λέει: «*εγώ ειμί Κύριος ο Θεός σου όστις εξήγαγον σε εκ γης Αιγύπτου εξ οίκου δουλείας. Ουκ εσονται σοι θεοι ετεροι πλην εμου*» (Έξοδος, 20:2-3). Δεν λέει ότι δεν υπάρχουν άλλοι θεοί, αλλά για τους υιούς Ισραήλ δεν θα είναι άλλοι θεοί πλην του Ιεχωβά. Και στο Δευτερονόμιο επαναλαμβάνεται η ίδια εντολή ως εξής: «*ουκ εσονται σοι θεοι ετεροι προ προσωπου μου*» (5:7). Όχι ότι δεν υπάρχουν «*έτεροι θεοί*», αλλά για τον συγκεκριμένο λαό δεν θα υπάρχουν άλλοι. Βέβαια, όταν αργότερα επιβλήθηκε ο αυστηρός μονοθεϊσμός εντός του Ιουδαϊσμού, ο συγγραφέας του

βιβλίου του «Ησαΐα» (ο δευτερο-Ησαΐας) βάζει τον θεό να λέει: «Εγώ μετά ταύτα πλην εμού ουκ εστίν θεός» (Ησαΐας, 44:6). Αλλά και οι προτροπές του Ιησού του Ναυή προς τον λαό έχουν να κάνουν με την αποβολή της λατρείας των άλλων θεών και την αποκλειστικότητα του Ιεχωβά. (Ιησούς Ναυή, 24). Από ότι φαίνεται, οι παλαιότερες παραδόσεις αναφέρονται όχι αυστηρά στον μονοθεϊσμό, όπως οι μεταγενέστερες μετά την Βαβυλώνια αιχμαλωσία, κάτι που σημαίνει ότι αυτές οι ζυμώσεις συντελέσθηκαν την περίοδο εκείνη. Αλλά και ο Παύλος, παρατηρεί ο Πορφύριος, σε κάποιο σημείο αναφέρει: «και γαρ είπερ εισίν λεγόμενοι θεοί είτε εν ουρανώ είτε επί γης ώσπερ εισίν θεοί πολλοί και κύριοι πολλοί, αλλ ημίν εις θεός ο Πατήρ εξ ου τα πάντα και ημείς εις αυτόν και εις κύριος Ιησούς Χριστός δι ου τα πάντα και ημείς δι' αυτού» (Α' Προς Κορινθίους, 8: 5-6).

Δ

Ένα ακόμα σημαντικό που διασώθηκε έμμεσα, από την κριτική του Πορφύριου, είναι το ότι ο Θεός απαγόρευσε στους πρωτόπλαστους όχι μόνο την γνώση του κακού, αλλά και του καλού (απόσπασμα 42). «από δε του ξύλου του γινώσκειν καλόν και πονηρόν ου φάγεσθε απ αυτού» (Γένεση, 2:17). Αυτό απετέλεσε και την αιτία της πτώσης. Η εντολή σαφής μεν, αλλά προκαλεί την λογική. Γιατί βρέθηκε εκεί αυτό το δέντρο; Δεν ήξερε ο Θεός τι θα γινόταν παρακάτω; Γιατί απαγόρευσε την γνώση του καλού και του κακού; Αν δεν ξέρεις το κακό, πώς θα το διακρίνεις από το αγαθό ώστε να αποφύγεις το ένα και να επιλέξεις το άλλο; Βέβαια, αργότερα οι θεωρητικοί του Χριστιανισμού, αναγκάστηκαν να ωραιοποιήσουν τον μύθο, ισχυριζόμενοι ότι το «δέντρο» δεν έδινε καθαυτό καρπούς «πονηρούς» και καλούς, αλλά θα γίνονταν ο καρπός αυτό που είχαν στην προαίρεσή τους οι πρωτόπλαστοι. Και επειδή η προαίρεσή τους ήταν πονηρή, μιας και παρήκουσαν την εντολή του Θεού, έγινε σε αυτούς αιτία πτώσης. Ο Θεός θα τους έδινε από τον καρπό αυτό, αφού πρώτα αποδεικνύονταν δόκιμοι δια της υπακοής (Ιωάννης Δαμασκηνός, «Έκδοση ακριβής της Ορθ. Πίστεως», 2:11, κλπ). Βέβαια, αυτές οι ερμηνείες **δεν** υπάρχουν στο κείμενο της Γένεσης, ούτε υπονοούνται πουθενά. Στο απόσπασμα 89, ο Πορφύριος ασκεί την κριτική του στο βιβλίο «Αποκάλυψη Πέτρου». Το κάνει, διότι την εποχή εκείνη δεν υπήρχε ο κανόνας με τα βιβλία της Γραφής, συνεπώς, υπήρχε μια ελευθεριότητα αναφορικά με τα βιβλία που θα διάβαζαν ως «Γραφές». Πολλές χριστιανικές κοινότητες διαφωνούσαν (και) ως προς αυτό, μεταξύ των 3-4 πρώτων αιώνων. Για παράδειγμα, η επιστολή Ιούδα, Ιακώβου, Β'-Γ' Ιωάννου, η Αποκάλυψη, η Β' Πέτρου, η προς Εβραίους (βλ. Ευσέβιου Εκκλ. Ιστορία, ΕΠΕ 1, σελ. 247.311.313), ήταν απορριπτέα βιβλία για πολλούς, άσχετα αν πολύ αργότερα, μπήκαν στον κανόνα (μια διαδικασία που άρχισε τον 4ο

αιώνα και τέλειωσε τον 6ο με την επικύρωση της Πενθέκτης Οικουμενικής). Η Αποκάλυψη Πέτρου, μια από τις πολλές «αποκαλύψεις» που κυκλοφορούσαν -όπως κυκλοφορούσαν πολλές «Πράξεις», πολλές επιστολές και πολλά ευαγγέλια- διαβάζονταν από κάποιες κοινότητες, για αυτό και ο Πορφύριος το θεωρεί χριστιανικό βιβλίο.

Για την «Αποκάλυψη Πέτρου», αναφέρει ο ιστορικός Σωζομενός:

Ούτω γουν την καλουμένην Αποκάλυψιν Πέτρου, ως νόθον παντελώς προς των αρχαίων δοκιμασθείσαν, εν τισίν εκκλησίαις της Παλαιστίνης εισέτι νυν άπαξ εκάστου έτους αναγινωσκομένην έγγνων εν τη ημέρα της παρασκευής, ην ευλαβώς άπας ο λαός νηστεύει επί αναμνήσει του σωτηρίου πάθους. Την δε νυν ως Αποκάλυψιν Παύλου του αποστόλου φερομένην, ην ουδείς αρχαίων οίδε, πλείστοι μοναχών επαινούσιν. Επί ταύτης δε της βασιλείας ισχυρίζονται τινές ταύτην ηυρήσθαι την βίβλον. Λέγουσι γαρ εκ θείας επιφανείας εν Ταρσώ της Κιλικίας κατά την οικίαν Παύλου μαρμαρίνη λάρνακα υπό γην ευρεθήναι και εν αυτή την βίβλον είναι.

(Σωζομενός, 7,19)

Επομένως, ως την εποχή του τουλάχιστον, διαβάζονταν στην Παλαιστίνη, όπως και η «Αποκάλυψη του Παύλου», που αν και δεν ήταν γνωστή παλαιότερα, στην εποχή του ιστορικού πολλοί μοναχοί την σύστηναν και μάλιστα έλεγαν (ψευδώς φυσικά) ότι βρέθηκε στο σπίτι του Παύλου, κατά θεία επιφάνεια, στην γη, σε μαρμαρίνη λάρνακα. Πλαστές ιστορίες για την στήριξη μιας ψεύτικης παράδοσης!

E

Το βιβλίο «Δανιήλ», **δεν** είναι προφητικό, διότι πολύ απλά γράφτηκε μετά τα γεγονότα που υποτίθεται ότι προφητεύει (απόσπασμα 43 α). Η σύγχρονη έρευνα, δικαιώνει τον Πορφύριο. Πράγματι, το βιβλίο έχει **ιστορικά λάθη** αλλά και από την δομή και την σύνθεσή του, φαίνεται ότι αποτελεί συμπίλημα και ανασύνθεση παλαιότερων παραδόσεων με γεγονότα που είχαν ήδη συμβεί (είναι γραμμένο στα Εβραϊκά από το 1:1- 2:4α, Αραμαϊκά 2:4β- 7:28, και πάλι Εβραϊκά 8-12, ενώ συναντιούνται λέξεις περσικές και ελληνικές). Το αστείο της υπόθεσης είναι ότι τα πρώτα 6 κεφάλαια που θεωρούνται «ιστορικά», έχουν ιστορικά λάθη, ενώ τα επόμενα 6, τα «προφητικά», έχουν ακρίβεια. Ο καθηγητής Καλατζάκης αναφέρει ότι, «Η βιβλική έρευνα, κατά τους νεότερους χρόνους, έχει αναδείξει ορισμένες δυσχέρειες, συνδεδεμένες με ιστορικές ανακρίβειες της σχετικής διήγησης, που

εντοπίζονται στο ιστορικό μέρος του βιβλίου του Δανιήλ [..]». Δεν υπάρχει «Δαρείος ο Μήδος» στην ιστορία, αλλά Δαρείος Α΄ Υσπάσπους που ήταν Πέρσης. Η εξορία έγινε την περίοδο της βασιλείας του Σεδεκία και όχι το τρίτο έτος της βασιλείας του Ιωακείμ (Δανιήλ 1:1). Ο Κύρος κατέλαβε την Βαβυλώνα και όχι ο Δαρείος (Δαν. 6:1). Ο Ξέρξης είναι γιος του Δαρείου και όχι το ανάποδο (Δαν. 9:1). Οι σατραπείες ήταν 20 και όχι 120 (Δαν. 6:2). Ο Βαλτάσαρ δεν ήταν γιος του Ναβουχοδονόσορα (Δαν. 5:2, 18) αλλά του Ναβονίδη. Ο Τρεμπέλας, χρησιμοποιώντας τα λόγια του Ιωήλ Γιαννακόπουλου, παραδέχεται προσθήκες στο κείμενο, δηλαδή νοθεία. Όμως απολογητής όμως, προσπαθεί να δικαιολογήσει το πράγμα. Γράφει: «Δεν θα ήτο λογικότερον να δεχθώμεν ότι αι ιστορικά αύται ανακρίβιαί είναι μεταγενέστεραι προσθήκαι αδαών περί τα ιστορικά ζητήματα αντιγραφών ή φθοραί τινές του κειμένου;». Σημαντικό επίσης είναι το γεγονός ότι οι Εβραίοι το βιβλίο αυτό **δεν** το κατάταξαν στους «Προφήτες» αλλά στα «Αγιόγραφα». Μέχρι το 200 π. κ. ε, όπου και έγινε η κατάταξη των προφητικών βιβλίων στην ομώνυμη συλλογή, αυτό **δεν** υπήρχε. Γράφτηκε μετά. Αυτά που λέει η σημερινή έρευνα, ο Πορφύριος τα είχε πει από τότε. Ακόμα ένα σημείο, όπου ο Πορφύριος επιβεβαιώνεται, παρά τους ισχυρισμούς των πατέρων. «*Ο Πορφύριος μας αντιτείνει σχετικά με το βιβλίο του Δανιήλ ότι πρόκειται **για πλαστογράφηση** που δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι ανήκει στις εβραϊκές γραφές, ότι είναι **επινόηση** που συντέθηκε στα ελληνικά*» (απ. 34 b).

ΣΤ΄

Στο **απόσπασμα 23**, ο Πορφύριος ασκεί κριτική στον Πέτρο, όπου τον χαρακτηρίζει ασταθή στις γνώμες του («ο μυριάκις σαλευθείς ευχαρία της γνώμης»), δειλό και επίορκο διότι αρνήθηκε τον διδάσκαλό του μπροστά σε μια δούλη. Πώς είναι δυνατόν σε έναν άνθρωπο που αμέσως μετά θα τον αποκαλέσει ο Ιησούς «σατανά που φρονεί τα του κόσμου και όχι τα του θεού», να δίνει ο Ιησούς τα «κλειδιά της βασιλείας» (Ματθαίος 16: 17-23); Εδώ, τίθεται και άλλο θέμα: Πώς γίνεται κάποιος τώρα να μακαρίζεται από τον Ιησού και την επόμενη στιγμή να καλείται «σατανάς» (=αντίθετος); Επίσης, καυτηριάζει το βίαιο του χαρακτήρα του, αφού κόβει το αφτί του Μάλχου κατά την σύλληψη του Ιησού (Ιωάννης, 18:10). Αλήθεια, γιατί κουβαλούσε μαχαίρι και γιατί κτύπησε έναν απλό δούλο που είχε σταλθεί για μια συγκεκριμένη υπηρεσία; (απ. 24). Ελέγχεται ακόμα διότι θανάτωσε τον Ανανία και την Σαπφείρα, γιατί αντί να δώσουν όλα τα χρήματα που πήραν από την πώληση του χωραφιού τους στην κοινότητα της Ιερουσαλήμ, κράτησαν ένα μέρος για τον εαυτό τους (Πράξεις 5:1-11). Πώς το έκανε αυτό και γιατί δεν συγχώρησε, όπως του είχε παραγγείλει ο Ιησούς; (απ. 25). Στο **απόσπασμα 26**, ελέγχεται, διότι

έγινε αίτιος της θανάτωσης των φρουρών ενώ ήταν φυλακή και δραπέτευσε (Πράξεις, 12:19). Επίσης, και για υποκρισία, εφ' όσον στα τραπέζια των χριστιανών, και ενώ έλειπαν οι χριστιανοί οι κρατούντες τον νόμο του Μωυσή (υπήρχε σύγχυση στο θέμα αυτό), συνέτρωγε με τους εξ εθνών χριστιανούς, αλλά όταν ήρθαν, αποχώρισε την θέση του, πράγμα για το οποίο ελέγχθηκε από τον Παύλο ενώπιον όλων (Προς Γαλάτας, 2:11-14). Αυτά για τον «κορυφαίο» των αποστόλων.

Z'

Ούτε ο Παύλος, ο απόστολος των εθνών, ξεφεύγει από το στόχαστρο του Πορφύριου. Στο [απόσπασμα 27](#), γίνεται κριτική στο πολίτευμα του Παύλου, στον αντιφατικό του τρόπο. Έτσι, ενώ είναι υπέρμαχος της χάρις που μας απαλλάσσει από τον νόμο του Μωυσή (Προς Γαλάτας, 2:16-21 - Προς Ρωμαίους 3:21-31, κ.λπ.), ο ίδιος κάνει περιτομή στον Τιμόθεο εξ αιτίας των ιουδαϊζόντων χριστιανών και επειδή ο πατέρας του Τιμόθεου ήταν Έλληνας (Πράξεις, 16:3). Στο αμέσως επόμενο χωρίο λέει ότι παρέδιδαν σε όλες τις κοινότητες να φυλάνε όσα είχε αποφασίσει η αποστολική σύνοδος στο κεφάλαιο 15, που ήταν κατά της περιτομής! (Πράξεις, 15). Καυτηριάζει την υποκρισία του Παύλου, όπου ο ίδιος ομολογεί στην προς Κορινθίους επιστολή πρώτη: «ελεύθερος γαρ ων εκ πάντων πάσιν εμαυτόν εδούλωσα ίνα τους πλείονας κερδίσω. Και εγενομην τοις ιουδαίοις ως ιουδαίος ίνα ιουδαίους κερδίσω...» (9:19). «τοις πάσιν γέγονα τα πάντα ίνα πάντως τινάς σώσω» (9:22).

Πώς είναι ελεύθερος αυτός που υποδουλώνεται στους πάντες; Και πως κερδίζει τους πάντες αυτός που ικετεύει τους πάντες; [...] αν με παρόμοιο τρόπο απευθυνόταν σε όλους, τότε ήταν πραγματικά δούλος μιας πολύμορφης φαυλότητας, ξένος και άσχετος προς την ελευθερία. [...] Αυτές δεν είναι ιδέες υγιούς ψυχής, αυτή δεν είναι αφήγηση ελεύθερων σκέψεων -αντίθετα, η βάση των λόγων δείχνει άνθρωπο που το μυαλό του έχει ανάψει και η λογική του νοσεί», θα σχολιάσει ο Πορφύριος (απ. 27).

Στο [απόσπασμα 28](#), τον αποκαλεί «**ψεύτη**», εφ' όσον ο Παύλος πότε δηλώνει Ιουδαίος και πότε δηλώνει Ρωμαίος πολίτης, ανάλογα με το τι θα τον εξυπηρετήσει. Έτσι, όταν θέλει να γλιτώσει από τον όχλο των Ιουδαίων συστήνεται ως Ιουδαίος (που ήταν) και όταν θέλει να γλιτώσει από τις τιμωρίες του χιλιάρχου δηλώνει Ρωμαίος πολίτης (Πράξεις, 22:3 και 22:24-29).

Η αντιφατικότητα του Παύλου κρίνεται και στα αποσπάσματα 30,31,32, όπου αποκαλεί «καταραμένους» όσους είναι υπό τον νόμο (Προς Γαλάτας, 3:10), ενώ στους Ρωμαίους γράφει ότι «ο νόμος είναι πνευματικός», «άγιος και δίκαιος» (Προς Ρωμαίους, 7:12). Στους δε Κορινθίους, ότι ο νόμος (πάντα του Μωυσή) είναι «η δύναμη της αμαρτίας» (Α' Προς Κορινθίους, 15:56). Στο θέμα πάλι των ειδωλοθύτων, αναφέρει ότι δεν υπάρχει πρόβλημα στο αν φάει κανένας ειδωλόθυτα, εφόσον δεν υπάρχουν οι θεοί των εθνών (Α' Προς Κορινθίους, 8:4), μόνο να προσέχει τις ασθενείς συνειδήσεις των πιο αδύνατων που μπορεί να σκανδαλιστούν (8:10. 10:28-29). Σε άλλο σημείο, ότι όλα τα ειδωλόθυτα είναι θυσία στα δαιμόνια και ότι δεν θέλει να γίνονται κοινωνοί των δαιμονίων (Α' Προς Κορινθίους 10:20), παρ' όλο που η γη και το πλήρωμά της είναι του Θεού και όχι των δαιμονίων (10:25).

Στο απόσπασμα 29, κρίνεται ο Παύλος ως πλεονέκτης, υποκριτής, και ότι αθετεί την πρόνοια του Θεού στα ζώα. Πλεονέκτης, διότι ζητά (έμμεσα μεν) υλικά αγαθά ως ανταμοιβή για το κήρυγμα του ευαγγελίου, ενώ επικαλείται και τον νόμο του Μωυσή (που ενώ αναφέρεται στα βόδια, ο Παύλος τον εφαρμόζει στους...κήρυκες) -παρ' όλο που σε πολλά άλλα σημεία των επιστολών του τον αποκηρύσσει-, ενώ (προκειμένου να δικαιολογήσει αυτόν τον ακροβατισμό του) καταλήγει να πει ότι «δεν μέλλει τον θεό περί των βοδιών» (Α' Προς Κορινθίους 9:7-9). Θεωρεί ότι είναι μία από τις εξουσίες του ως αποστόλου, παρ'ότι υπενθυμίζει ότι δεν έκανε χρήση αυτής της εξουσίας όπως κάνουν άλλοι (εδ. 12), ίσως γιατί τους λέει έμμεσα ότι θα το επιθυμούσε.

Σημαντικό είναι και το θέμα της εσχατολογίας. Είναι ξεκάθαρο από τα γραπτά της Καινής Διαθήκης αλλά και των 2-3 αιώνων που ακολούθησαν, ότι υπήρχε έντονη προσμονή της ταχείας ελεύσεως του Ιησού. Μάλιστα ο Παύλος, βάζει τον εαυτό του στους ζώντας, όταν θα έρθει ο Ιησούς (Α' Προς Θεσσαλονικείς, 4:11-17) [απόσπασμα 35].

«Το ψέμα του Παύλου μάλιστα γίνεται ολοφάνερο εκεί που λέει “Εμείς οι ζώντες”. Διότι έχουν περάσει τριακόσια χρόνια από τότε που το είπε και ούτε τον Παύλο ούτε κανένα άλλο σώμα άρπαξαν ποτέ στον αέρα».

Η
Βλέποντας τις αντιφάσεις των ευαγγελίων όσον αφορά στα περί του βίου του Ιησού -κάτι που μόνο λεπτομέρεια δεν μπορεί να χαρακτηριστεί (απ. 7. 9.12. 15)-, ο Πορφύριος θεωρεί ότι οι ευαγγελιστές «έπλασαν τα μη όντα», απέδωσαν

πράγματα στον Ιησού που δεν έκανε, ότι «καταψευδόμενοι του διδασκάλου τα μη γεγονότα τη αυτών παραδιδόντες γραφή». Σημαντική είναι επίσης η επισήμανση του Πορφύριου ότι έχουν γίνει επεμβάσεις στις γραφές (κάτι που υποστήριξε παλαιότερα και ο Κέλσος αλλά και ο ίδιος ο Ωριγένης!). Στο σημερινό κείμενο του «κατά Μάρκον», γράφει: «Ως γέγραπται εν τοις προφήταις, *Ιδού αποστέλλω τον άγγελόν μου προ προσώπου σου ος κατασκευάσει την οδόν σου έμπροσθέν σου, φωνή βοώντος εν τη ερήμω· Ετοιμάσατε την οδόν κυρίου ευθείας ποιείτε τας τρίβους αυτού*» (1:2-3). Στα χειρόγραφα που εξέταζε ο Πορφύριος, έλεγε «όπως γράφηκε στον Ησαΐα», για αυτό και αποδίδει αμάθεια στους συγγραφείς, εφόσον αυτό δεν ισχύει. Όταν γράφει πολύ μετά ο Ιερώνυμος, το χωρίο έχει διορθωθεί από τους αντιγραφείς όπου γράφοντας γενικά «εν τοις προφήταις», εξαλείφουν το λάθος. Η παραπάνω ρήση είναι συνδυασμός χωρίου της Εξόδου (23:20), και του Μαλαχία (3:1). Πράγματι, αυτό υποστηρίζει ο καθηγητής Έρμαν Μπάρτ, βάση των χειρογράφων. Γράφει: «Οι αντιγραφείς αναγνώρισαν ότι αυτό αποτελούσε πρόβλημα και έτσι, άλλαξαν το κείμενο, γράφοντας, «Στα βιβλία των προφητών είναι γραμμένο...». Τώρα δεν υπάρχει πρόβλημα με τη λανθασμένη απόδοση του αποσπάσματος. Όμως υπάρχουν ελάχιστες αμφιβολίες σε σχέση με αυτό που έγραψε αρχικώς ο Μάρκος: Η απόδοση στον Ησαΐα υπάρχει στα αρχαιότερα και στα καλύτερα χειρόγραφα μας» («Παραφράζοντας τα λόγια του Ιησού», σελ. 130). Παρόμοια επέμβαση και στο κατά Ματθαίον. Ο Πορφύριος ισχυρίζεται ότι η ρήση «Ανοίξω εν παραβολαίς το στόμα μου» (Ψαλμός, 13:35), αποδίδονταν στην εποχή του στον Ησαΐα, ενώ κανονικά είναι του Ασάφ (Ψαλμοί, 77:2). Αυτό το παραδέχεται και ο Ιερώνυμος (απόσπασμα 10). Στις σημερινές εκδόσεις, έχει αντικατασταθεί ο «Ησαΐας» με την λέξη «προφήτης». Άλλο ένα σημείο λοιπόν, στο οποίο δικαιώνεται ο Πορφύριος. Για τις πολλές ασάφειες των ευαγγελικών χωρίων, ο Πορφύριος λέει: «ασαφείς διηγήσεις λόγου μηδέν κατεχούσας» (απ. 72).

Θ

Κατά τους πειρασμούς του Ιησού (στους συνοπτικούς μόνο, καθώς στο κατά Ιωάννην τρις μέρες μετά την βάπτιση ήταν στον...γάμο στην Κανά της Γαλιλαίας), ο Ιησούς είχε την ευκαιρία να αποδείξει σε όλους ότι πράγματι είναι ο Υιός του Θεού, εκθέτοντας τον...Διάβολο. Ο Πορφύριος θεωρεί τις απαντήσεις του Ιησού ως υπεκφυγές (απόσπασμα 48). Στο απόσπασμα 55, δείχνει την γεωγραφική άγνοια του συγγραφέα του κατά Ματθαίον, όπου αναφέρει την λίμνη της Γαλιλαίας ως θάλασσα, στην οποία έγινε και τρικυμία, κάτι που είναι αδύνατον να γίνει. Και εκτός αυτού, είναι αδύνατον να κωπηλατούν τόσοι άνδρες όλη την νύχτα (όσο αντίθετος και αν είναι ο άνεμος), χωρίς να καταφέρουν να την διασχίσουν.

Συνεπώς, ο συγγραφέας είναι άσχετος με την περιοχή.

Ο Ιησούς επιπλήττει τους μαθητές αλλά και τον πατέρα εκείνο που πήγε γονατιστός για να τον παρακαλέσει να θεραπεύσει τον γιο του (που όπως αναφέρεται στο κατά Μάρκον, ήταν δαιμονισμένο **παιδιόθεν** -9:21), χαρακτηρίζοντας την γενεά του «άπιστη και διεστραμμένη» (Ματθαίος, 17:17). Ποιός άραγε είναι διεστραμμένος, ο πάσχων άνθρωπος που έχει ελλείψεις και καημό ή ένας θεός που αφήνει τον Διάβολο να καταδυναστεύει ένα μικρό παιδί; Σχολιάζει ο Πορφύριος: «Δεν θα έπρεπε, άραγε, πιο πολύ να αντιμετωπίσει με καλοσύνη την συνάντηση αυτή που αφορούσε κάποιον πάσχοντα και η οποία έδειχνε συμμετοχή στον πόνο του; Αυτός απεναντίας στέλνει στο ανάθεμα την παράκληση των ικετών» (απ. 57).

Ο Πορφύριος βλέπει οικονομική εκμετάλλευση πίσω από κάποιες εντολές του Ιησού, όπως για παράδειγμα ότι είναι αδύνατον πλούσιος να μπει στην ουράνια βασιλεία και το «πώλησον σου τα υπάρχοντα και δος πτωχοίς, και έξεις θησαυρόν εν ουρανοίς».

Σε τι ωφελούνται από τις δίκαιες πράξεις τους οι δίκαιοι που τυχαίνει να είναι πλούσιοι; Και σε τι βλάπτονται οι φτωχοί που διαπράττουν κάθε ανοσιούργημα; Τον άνθρωπο δηλαδή τον ανεβάζει στους ουρανούς όχι η αρετή αλλά η φτώχεια και η έλλειψη περιουσίας. Διότι, αν τα πλούτη αποκλείουν τον πλούσιο από τον ουρανό, εξ αντιδιαστολής η φτώχεια οδηγεί εκεί τους φτωχούς. [...] Τούτο με κάνει να πιστεύω ότι αυτά δεν είναι τα λόγια του Χριστού, αν βέβαια παρέδωσε πραγματικά τον κανόνα της αληθείας, αλλά κάποιων φτωχών που, βασισμένοι σε τέτοιους κενούς λόγους, θέλουν να πάρουν από τους πλούσιους τις περιουσίες τους. Χθες ήταν, όχι παλαιά, που διαβάζοντας σε κάποιες ευκατάστατες γυναίκες το «πούλησε τα υπάρχοντά σου, δώσε στους φτωχούς, και θα αποκτήσεις θησαυρό στον ουρανό», τις έπεισαν να μοιράσουν στους φτωχούς όλη τους την περιουσία και όλα τους τα υπάρχοντα. Κι εκείνες, σε κατάσταση ένδειας πια, ζούσαν από τις προσφορές, φτάνοντας από την ελευθερία στην ταπεινωτική επαιτεία, καταντώντας αξιολύπητες από καλότυχες που ήταν -για να τις οδηγήσει τελικά η ανάγκη στα σπίτια των πλουσίων.

(απ. 58)

Στο απόσπασμα 63, κατακρίνεται η στάση του Ιησού ενώπιον των επικριτών του...

Γιατί ο Χριστός δεν είπε ούτε ένα λόγο αντάξιο σοφού και θεικού ανθρώπου ούτε στον αρχιερέα όπου τον οδήγησαν ούτε στον κυβερνήτη, ενώ μπορούσε και τον δικαστή και τους παρευρισκομένους να τους διαπαιδαγωγήσει και να τους κάνει καλύτερους, αλλά ανέχτηκε τα χτυπήματα με το καλάμι, τα φτυσίματα και το αγκάθινο στεφάνι; [...] Ακόμα όμως και αν ο Χριστός όφειλε να υποφέρει σύμφωνα με τις εντολές του Θεού, έπρεπε μεν να υπομένει την τιμωρία, όχι όμως και να υποστεί το μαρτύριο χωρίς να μιλήσει με θάρρος. Αντίθετα, έπρεπε να είχε απευθύνει κάποια σπουδαία και σοφά λόγια προς τον Πιλάτο, τον δικαστή του, και όχι να κάθεται να τον βρίζουν χυδαία σαν κανένα ασήμαντο. (απ. 63)

Στο απόσπασμα 64, ο Πορφύριος διερωτάται σχετικά με την «ανάσταση»...

Υπάρχει και άλλο ένα επιχείρημα, εννοώ το ζήτημα της πολυσυζητημένης ανάστασής του, που μπορεί να αποδείξει σαθρή τη δοξασία αυτή. Για ποιόν λόγο ο Ιησούς μετά το θάνατο και την ανάστασή του, όπως λέτε, δεν εμφανίστηκε στον Πιλάτο, που τον καταδίκασε ενώ έλεγε ότι δεν είχε διαπράξει τίποτε που να αξίζει τη θανατική ποινή; Ή γιατί δεν εμφανίστηκε στον Ηρώδη, τον βασιλιά των Ιουδαίων, ή στον αρχιερέα της ιουδαϊκής φυλής ή σε πολλούς και αξιόπιστους ανθρώπους και ιδίως στη σύγκλητο και το λαό της Ρώμης; [...] Και τούτο παρ' ότι, κατά τα λεγόμενα του Ματθαίου, είχε ήδη πει στον αρχιερέα των Ιουδαίων, «Θα δείτε τον Υιό του ανθρώπου να κάθεται στα δεξιά του παντοδύναμου Θεού και να έρχεται μέσα σε νεφάλες». Πραγματικά, αν εμφανιζόταν σε διακεκριμένους ανθρώπους, μέσω αυτών θα πίστευαν όλοι και κανένας δικαστής δεν θα καταδίκασε τους πιστούς του ως επινοητές αλλόκοτων μύθων.

Διομήδης